

Alin Cristian

Țara cea mai de jos

INSTITUTUL EUROPEAN
2016

*Think now
History has many cunning passages, contrived
corridors
And issues, deceives with whispering ambitions,
Guides us by vanities. Think now
She gives when our attention is distracted
And what she gives, gives with such supple confusions
That the giving famishes the craving. Gives too late
What's not believed in, or if still believed,
In memory only, reconsidered passion. Gives too soon
Into weak hands, what's thought can be dispensed with
Till the refusal propagates a fear. Think
Neither fear nor courage saves us. Unnatural vices
Are fathered by our heroism. Virtues
Are forced upon us by our impudent crimes.*

T.S. Eliot, *Gerontion*

I

Săltau sprinten peste pământul desfundat, înțesat de gunoaie, grămezi de moloz și confuzia vegetală a schimbării de anotimpuri. Aerul infect de periferie industrială îi reținea și el, parcă, o fracțiune de secundă în plus deasupra noroiului înainte de aterizare, recunoscându-le pe deplin temeiul angelic al campaniei. Apariția insolită a Range Rover-ului printre bălăriile de la marginea drumului atrăsese deja atenția unei liote de puștani zdrențăroși, ale căror strigăte sparte le deschideau acum calea, asigurându-le totodată o întâmpinare precipitată. Cu figurile joviale ale unor sportivi ce-și savurează ieșirea duminicală inedită și probele surpriză la care ea îi supune, cei cinci abordau dezinvolt labirintul lacustru al băltoacelor; se simțeau priviți, iar cum de-această primă impresie depindea în bună parte soarta întâlnirii, aerul lor întreprinzător și energetic s-ar fi dorit deja molipsitor, capabil să inducă de la distanță un fior transformator paraginii înconjurătoare.

Cu botul ridicat în vânt, un cal fornăi prin apropiere.

Când pătrunseră în cortul nomazilor, nu păru să-i izbească mirosul puternic de fum și arcă biblică pentru că se așteptau exact la asta și pentru că totul

depindea, cel puțin în strategia lor, de disimularea elegantă a șocului primit. Chestie de profesionalism: dacă nu stăpânești arta manipulării aparențelor și te pufnește anapoda cine știe ce efuziune șleampătă, cu toaleta nefăcută, mai bine te retragi neîntârziat în culise cu o reverență... Erasmus de Rotterdam îi convinsese definitiv că spațiul public se protejează cu grijă de intruziunile celui privat, și invers; civilizația le părea a fi însăși despărțitura dintre ele – paravanul portabil pe dinăuntru al omului.

Credeau numai în autenticitatea stilată convenabil: noutatea ei eruptivă, contururile ei vâlvoi, lenjeria boțită a gesturilor spontane se cereau netezite după cuviință în arabescurile decorativului, tot așa cum, într-un motor, haosul exploziei se împleticește ordonator și fortuit prin tubulatura prevăzută în acest sens. Da, arta pune lumea în mișcare, dar trebuie bine strunită; domesticirea preafrumosului începe cu aducerea lui în frâul măsurii, care, impunându-i practicabilitate, îl face atelabil la sfera locuirii.

Își exersaseră de-o viață zâmbetul mai cuprinzător ca podul Brooklyn, tocmai pentru a putea prelua, impassibili, impactul întâlnirii cu necunoscutul. Acum surâsul lor înfrunța curajos hazardul social la el acasă, arcuindu-se avântat dincolo de sine – o zveltă structură de susținere existențială, în jurul căreia urma să debuteze consolidarea mai frământatului teren aferent.

Podul respectă violența elementară a vâltorii dedesubtul lui, lăsând-o să treacă netulburată; numai astfel primește, la rându-i, drept de trecere pe deasupra.

pra ei. Dar deferența nu inhibă sfidarea, ci doar o ghidează razant cu ofensa: saltul construcției le redefinește domeniile, scindându-le. Un punct de sprijin vizavi e abia de găsit prin tatonări, așa cum marile viituri țin să-i reamintească periodic cu jocul lor catastrofic. A trece prea departe de vârtoare ar mări considerabil costurile lucrării și ar expune-o altor forme de neprevăzut, căci nicio turbulență de vază nu se deplasează fără escortă.

La picioarele podului, pe cele două maluri și la depărtarea cuvenită, apa sapă când incisiv, când mângâietor, ineputabil de fertilă în strategii; împrumutând abraziunea mediului, ea o întoarce insurecțional împotriva lui. Reciproc, piatra ademenește tacit la statornicire aluviunile dinspre marginea mai domolită a șuvoiului – cele mai vlăguite și mai ezitante, cârtind tulbure împotriva răpirii și roase de nostalgia întregimii cu prundișurile din amonte. Pentru aceste dizidente ale făgașului bine bătut, între uscat și curent se dă o neluptă clisoasă ca îndoiala, ce alunecă până și dintre propriile-i contururi înspre un abandon sedimentar. Ea are, și în același timp nu are, loc: dislocarea și depunerea decurg cu o îndolență exasperantă, ce evocă mai mult dezertarea și pierderea neglijentă de sine. Grija supremă și nepăsarea se confundă în ea. Și totul se petrece foarte jos – sub nivelul apei, în domeniul unei derive bazale cu referențiale vraiste.

Insondabilă vârtoarea peste care se arcuieste, încrezător, un zâmbet.

Arhitecții tocmai discutaseră între ei, pe drum, de muchiile vechilor acoperișuri chinezești, ce se

încovoiaie către cer aproape de streășină – spre a reconduce înapoi în țării excesul energiilor celeste, după explicația unuia. Alți doi se rânduiseră imediat de partea teoriilor mai utilitariste, susținând ca ar fi fost vorba de un dispozitiv simplu de extindere a umbrei și lărgire a perspectivei locatarilor. Cu un citat din memorie, într-un târziu șeful lor subliniasse misterios că rolul acoperișului chinezesc de altădată era să susțină, nu să fie susținut, și că astfel el ar fi făcut partajul echitabil între domeniul celest și cel pământesc. Se constatase aprobator asemănarea lui cu o arcă răsturnată, ancorată în ordinea profundă și stabilă a firmamentului de arhitecți-navigatori, meșteri în înfruntarea mai agitatului context imediat, iar remarca fusese întâmpinată cu exclamații de admirație și o scurtă tăcere pansivă. Hotărât, șeful se pricepea să le ridice starea de spirit ca nimeni altul!

Și era și cazul, în peisajul dezolant ce se înfășura tenace împrejurul lor.

Mda, în definitiv, cât de înaltă le era misiunea printre nomazi depindea de altitudinea metafizică a măsurării; trimiterea gândului pe o asemenea pasarelă măiastră între meșteșugul lor și senzori mai înalte, mitice, îi entuziasma, căci și vocațiile se cer restaurate printr-o mai rafinată repunere în scenă a propriilor ecouri. După câteva schimburi suplimentare, discuția fusese abandonată și un zâmbet ușor încovoiat la margini îi acoperise labirintul complex de posibilități pe toți versanții lui individuali; cu acest gest reflex, echipa se întorsese la armonia ei familiară, păzită apotropaic pe deasupra disensi-

nilor de curbura fină a surâsurilor cu zeitățile ei tutelare.

Numai acele superlative ale solidarității funcționale, care sunt șenilele, răzbesc pe terenurile desfundate. Zalele lor formează un fel de punte flexibilă, pe care mașinăria echipată cu ele își distribuie greutatea corpului rigid până ce el dobândește un punct de sprijin mai avansat, pentru a pivota apoi în jurul ei după voie. Ca după o învoială al cărei scop ultim scapă învoiților, fiecare centimetru pătrat de teren nu primește decât presiunea pe care e capabil să o suporte, în vreme ce, pe deasupra lui, glisează furtiv centrul de greutate al unei sarcini cu mult mai mari, de-a lungul șenilei flexibile, preocupate să însumeze în ființa ei contribuțiile umile și multiple ale zalelor cu nepăsare de receptor. Ea se insinuează precum o fundație artificială și efemeră între medii cu organizare eterogenă; flexibilitatea și rigiditatea se susțin una pe alta, părând a face concesii terenului înșelător numai spre a asigura avansul cât mai netulburat al unui ansamblu cu neputință de cuprins din perspectiva fiecărei zale individuale.

Întocmai ca mușcătura unei șenile de tanc camuflat cu ramuri de pomi înfloriți a fost resimțită și intrarea în cort a arhitecților. Veniseră cu un proiect de salubritate „prin înțelegerea pe teren a nevoilor beneficiarilor”, după formularea oficială. Acestea urmau să fie scoase la lumină în chiar seara respectivă, spre a se putea apoi trece prompt la soluționări; pretinsa urgență a acțiunilor concrete silea timpul înțelegerii la autoconstricții disciplinate, la prescur-

tări istețe și evitări dibace ale divagațiilor sterile. Trebuiau trase concluzii definitive despre un mod de viață mai degrabă neconcludent, preocupat doar periferic de problema sensului propriu, împăcat cu incoerența și inconsecvența, extrem de adaptabil – deși mai deloc maleabil – și evoluând circumstanțial în rotocoale ample, libere de autoexigențe, asemeni fumului albăstrui emblematic pentru el.

A întreba ce nu merge în viața cuiva înseamnă a situa deja posibilele răspunsuri în planul disfuncției, a oferi alegerii un teren defrișat în prealabil de întrebare până la noroaiele lui cele mai impudice și mai fertile. Pentru a le feri de nedorita contaminare cu o floră conceptuală venetică, felul oaspeților de a-și invita interlocutorii la cuvânt își propusese să fie cât mai puțin sugestiv, însă în același timp și cât mai orientat către esențial, spre a descuraja sterile divagații: un fel de „spune-mi cine ești ca și cum ai ști ce aștept să aud” – ca și cum ai ști ce așteptare mă definește și știința asta te-ar defini pe tine însuși.

Că nevoia cea mai stringentă a nomazilor ar fi putut consta tocmai în a nu fi siliți să se dezvăluie în cuvânt era o eventualitate înlăturată de la bun început ca neproductivă și, în anumite cercuri, bănuită chiar de tendințe antisociale, în măsura în care compromitea însăși posibilitatea dialogului intercomunitar. Mai mult decât atât, lăsați în pace pur și simplu ei nu puteau fi, pentru că, la rândul-le, nici ei nu conviețuiau după regulile Uniunii, protectoare de tihna generală; în schimb, puteau fi lăsați să-și auto-definească nevoile și, întru satisfacerea lor, să se

bucure de ajutorul expert al forurilor competente. Carența de introspecție autodefinitorie era deja considerată, la nivel central, drept o nevoie a lor (deși mai mult atribuită decât liber asumată), pe care echipa de arhitecți versași în depistarea și consolidarea fundamentelor venise să o articuleze în detaliu.

Adăpostită între munți de documente citește, curate, bine clasate și gramatical exprimate, tabăra activismului social de înalt nivel își făcea un blazon din rezolvarea cât mai promptă a unor redutabile probleme de conviețuire. Nu se știe care dintre cei doi oponenti – rezolvatorii de probleme, sau problematicii – avea mai multă nevoie de celălalt; detectarea conflictelor constituia rațiunea de a fi a unei categorii sociale cu atât mai cuprinzătoare cu cât ele se disimulau mai deplin în firesc. Faptul că o asemenea rezolvare nu reprezenta decât o nouă și dureroasă înfrângere a rezistențelor, capabilă să-i incite la remobilizare, nu părea să descurajeze optimismul emanat compulsiv la nivel central.

Nu numai optimismul, dar și o anume naivitate, ce plasează umanul în interiorul unei intimități funcționale, confruntate cu probleme în primul rând exterioare, nu de natură, și, din cauza asta, decretat ca năzuind funciar la o formă de invulnerabilitate întârziată numai din lipsa suportului social și politic. Cu toate că atracția universală a tihnei intime rămânea o presupunere discutabilă, contestarea ei era aruncată în seama sofistilor, defetiștilor, maniheiștilor, ultra-reacționarilor – a opoziției polimorfe față de progresul civilizator, de convertit abia în urma și prin